

'Iedereen zingt met zijn eigen stem'

Het begon als een leuke schnabbel. Tenor Marcel Reijans werd gevraagd een zanggroepje van vijf mannen en een pianist bij elkaar te zoeken voor een eenmalig concert, 'een hommage aan de Comedian Harmonists', tijdens het Grachtenfestival van 2005. Het optreden was een daverend succes – en smaakte naar meer. Inmiddels heeft Frommermann, vernoemd naar de oprichter van de Comedian Harmonists, twee cd's uitgebracht. In februari 2011 volgt hun derde – BOUM! – en gaat hun vierde programma in première: Pak Aan! Elke Jansen sprak met tenor Marcel Reijans (MR), bas Martijn de Graaf Bierbrauwer (MG) en bariton Jan Willem Baljet (JWB).

DOOR ELKE JANSEN FOTO'S RONALD KNAPP

De Nederlandse Comedian Harmonists?

MG: 'We hebben, na ons eerste programma, al snel onze eigen weg gezocht en gevonden. In Duitsland heb je van die groepjes die met kostuums en pasjes allemaal de Comedian Harmonists nadoen. Dat willen wij duidelijk niet, we willen ook niet onze stemmen verdraaien om de sound te imiteren.'

MR: 'Dat zou niet eens kunnen. De jaren-dertig-sound heeft te maken met een specifieke microfoontechniek. Dat is een ouderwetse sound, die kun je niet nabootsen. Bovendien hadden de zangers allemaal hun eigen individuele kwaliteiten, en die van ons zijn weer anders. Dus we laten ons graag inspireren, maar doen ons eigen ding.'

Wat is jullie ding?

MG: 'In Frommermann zingt iedereen met zijn eigen stem. Niet alleen bij de solo's maar ook in het ensemblewerk. De individuele kleur gaat hierdoor niet verloren. Dat is heel aantrekkelijk.'

JWB: 'Als je perfect zingt gaat dat vaak ten koste van de levendigheid. De King's Singers zijn altijd heel precies en het mengt prachtig. Maar daardoor wordt het wel een beetje steriel, vind ik.'

MR: 'Je zou er als groep natuurlijk voor kunnen kiezen om meer aan ensemblevorming te gaan doen. Om ons geluid, net als de King's Singers, verder te *trechteren* tot een ultiem ensemble.'

blesound. Maar wij willen dat onze totaalklank niet ten koste gaat van onze individuele kwaliteiten, en zoeken het daarnaast ook meer in de theatraliteit. Waarbij we het muzikale absoluut niet verwaarlozen. Het is gewoon een andere benadering.' >>

Jan-Willem Schaafsma

Ex-theologiestudent en Frommermanns eigen Buster Keaton: tenor Jan-Willem Schaafsma treedt regelmatig op in concerten en opera-projecten in Nederland. Hij heeft zijn hoop op een Formule 1-carrière inmiddels opgegeven.

Frommermann zien & horen

De première van Pak Aan! is op 25 februari 2011 in de Philharmonie in Haarlem. Daarna volgen concerten door het hele land. Kijk voor de speellijst, ook voor tryouts, het Comedian Harmonists-programma en leuke filmpjes op www.frommermann.nl. In het volgende nummer wordt Frommermanns kersverse cd BOUM! besproken. We mogen 5 cd's verloten. Belangstelling? Mail voor 24 januari a.s. je adresgegevens naar info@zingmagazine.nl ovr cd Boum! In ZM37 maken we de winnaars bekend.

Marcel Reijans

Tenor Marcel Reijans zong als misdienaar in de kerk maar treedt, na omzwervingen in de politicologie, als Limburgse laatbloeier op over de hele wereld. Rijstevlaai en balkenbrij vindt hij lekker.

Jeroen de Vaal

Van kindersopraan tot operasolist, Jeroen de Vaal zingt al heel lang. Hij verleent regelmatig zijn medewerking aan concerten en (inter-)nationale opera producties en geniet van autorijden en IJslandse gletsjers.

Mattijs van de Woerd

Rotterdamse bariton Mattijs van de Woerd was prijswinnaar in Amsterdam en Londen en treedt op in binnen- en buitenland. Deze voormalige hardrocker is groot fan van Aznavour en Miles Davis.

Comedian Harmonists

De Duitse Comedian Harmonists - vijf zangers en een pianist - traden tussen 1927 en 1934 op met populaire Amerikaanse songs, traditionele volksliedjes en klassieke werken die in de barbershopstijl werden bewerkt en gezongen, vaak met een ironische ondertoon en dubbelzinnige teksten. De groep was

zeer populair en nam veel platen op, maar in 1933 werd hun muziek door de Nazi's als entartete en joodse kunst verboden. De groep viel uiteen en drie Joodse leden vluchtten weg uit Duitsland. De groep werd aangevuld met drie niet-joodse collegae en trad gedurende de oorlog nog op onder de naam Meistersingers. In de jaren zeventig herleefde de belangstelling voor de Comedian Harmonists. Talloze zanggroepen in Duitsland en daarbuiten zingen hun repertoire. Meer info over de groep is te vinden op www.comedianharmonists.de. Cd's en bladmuziek (ook arrangementen voor gemengde- en vrouwenkoren) zijn via diverse sites te bestellen.

>> Is er een hoofd-Frommermann?

JWB: 'De een heeft muzikaal misschien wat meer te vertellen dan de ander. Onze pianist en gitarist hebben natuurlijk een extern oor en zijn harmonisch meer getraind dan de meeste zangers.'

MG: 'Het mag wel worden gezegd dat Mattijs (van de Woerd, bariton - red.) een beetje ons muzikale geweten is.'

MR: 'Hij maakt ook veel arrangementen. Maar het is een democratie, iedereen mag z'n mond opendoen.'

MG: 'Hierdoor gaat er natuurlijk wel tijd verloren. Ik zing ook bij het Nederlands Kamerkoor en Cappella Amsterdam en daar wordt razendsnel gerepeteerd omdat één iemand zegt: 'zo wil ik het hebben'. Bij Frommermann moeten we het met elkaar uitvinden. Ik merk trouwens wel dat het vergeleken met zes jaar geleden nu veel sneller gaat. In het begin was het veel meer zoeken en worstelen.'

Geen excuus

MR: 'Eigenlijk is wat we doen gewoon virtuoze kamermuziek, dat is niet zomaar wat samen zingen. Het luistert nauw, op de kleinste millimeter.'

MG: 'Niet alleen qua zuiverheid, maar ook ritmisch. Daarnaast wordt er individueel veel van de stem gevraagd. De hoge tenorpartij is extreem hoog, de baspartij extreem laag. De Comedian Harmonists namen alles met microfoons op; daar kun je heel dichtbij staan en dan met weinig klank toch nog ver komen. Ze schijnen live helemaal niet zo goed te zijn geweest. Op de plaat konden ze dat een beetje manipuleren. Maar als wij op het podium staan moeten we die hoge en lage tonen wel echt zingen, dan kun je niet een beetje mompelen.'

Microfoons?

MR: 'In principe treden we onversterkt op, bij voorkeur in een

middelgrote zaal. Met opera of oratorium kun je lekker voluit gaan, maar dit is kamermuziek, daar moet je het juist zoeken in de intimiteit. We hebben wel eens versterkt gezongen, op feesten en partijen. Je bent dan wel afhankelijk van de plaatselijke technicus. Frommermann komt akoestisch gewoon het best tot zijn recht.'

Repertoire

JWB: 'Als we aan een nieuw programma beginnen komen we eerst met z'n allen bij elkaar, inclusief de vervangers. Iedereen neemt favoriete nummers mee die hij geschikt vindt voor de groep, die bekijken en beluisteren we dan gezamenlijk. Na een paar van die bijeenkomsten kristalliseert zich vanzelf een bepaalde route uit. Vervolgens bepalen we wie welke arrangementen gaat maken.'

MG: 'We houden onze oren zeker ook open voor suggesties van een regisseur, die zegt dan bijvoorbeeld: 'Ik mis nog een echt afscheidslied'. Dan gaan we daar heel gericht naar zoeken. *FrommerFranz*, het programma dat we volgend seizoen gaan doen, is een idee dat we al heel lang hebben. Een hommage aan Franz Schubert, terug naar onze klassieke roots.'

JWB: 'Maar dan wel op de Frommeriaanse manier.'

MR: 'Met een Frommeriaanse knipoog.'

Stemgebruik aanpassen?

MR: 'We zijn allemaal klassiek geschoold en passen onze stem gewoon een beetje aan op de atmosfeer die we denken dat het nodig heeft. In de jaren dertig werd overigens veel klassieker gezongen dan tegenwoordig. Louis Davids bijvoorbeeld, dat klonk meer geaffecteerd en lag dicht bij klassiek dan bij de popsound die het Nederlandse lied tegenwoordig heeft.'

JWB: 'Iedereen doet het op een andere manier. Het is nooit zo dat we tegen elkaar zeggen: 'wat jij nu doet, dat kan niet'. Ik vind het prettig om een beetje poppy te zingen en kan dat ook wel. Maar we zingen natuurlijk altijd vanuit onze klassieke achtergrond. We willen ook geen popster worden, dus dat komt mooi uit.'

Website, Facebook, Twitter?

MR: 'Ja hoor, doen we allemaal. Catherine, mijn vrouw en onze manager, houdt zich daarmee bezig, en ik ook. Het wordt natuurlijk niet makkelijker in deze tijd. We hebben de recessie gehad, daar komen nog eens de bezuinigingen overheen en dat merken wij ook. We vallen vaak in de kamermuziekserie en daar is steeds minder budget voor. Als je met een duo komt, een

Willem de Vries

Bariton Willem de Vries studeerde in Amsterdam en woont in Utrecht. Hij zong hoofdrollen bij Opera Zuid en in zijn vrije tijd bevaart de Hollandse wateren.

Jan Willem Baljet

Bariton Jan Willem Baljet studeerde in Utrecht, Metz en Salzburg, soleert veelvuldig in oratoria en liedrecitals. Hij deelt regelmatig een karateklap uit en is fan van Ajax.

Paul van Utrecht

Gitarist Paul van Utrecht is thuis in alle muziekstijlen. Hij speelt in uiteenlopende projecten, dirigeert het Amsterdamse Smartlappenkoor, bewondert op zaterdagochtenden zijn zoon in Haarlemse voetbalselecties en spreekt Portugees.

pianotrio of strijkkwartet, dan is dat een ander verhaal dan wij met z'n zevenen. Voor ons is de spoeling dus vaak erg dun. We doen dit niet voor het geld want dan zouden we ophouden te bestaan. We doen het omdat we het heel erg leuk vinden. We merken steeds meer dat netwerken heel belangrijk is. Dat je goede mensen op de goede plekken kent die je kunnen helpen. Maar er zijn veel mensen die aan de lijn trekken, er zijn heel veel groepjes. Tja, hoe kom je in de publiciteit?

Met je kop op tv

MG: 'Een paar jaar geleden waren we bij Kunststof op tv. Nou, we zongen één liedje en bij het volgende concert zat er meteen vijftig man meer in de zaal.'

MR: 'Het is een beetje een vicieuze cirkel: publiciteit, publiek, geld, meer publiciteit, etc. Dat is een moeilijk mechanisme om stappen in te maken. Dan zou je bijvoorbeeld een nummer 1-hit moeten scoren, of de huisband worden van De Wereld Draait Door, maar krijg daar maar eens een voet tussen de deur.'

JWB: 'Als je tegenwoordig niet met je op de televisie bent geweest, is je *exposure* niet heel groot. Eigenlijk gaat het heel goed met ons, maar als je een grote klapper wilt maken moet je toch echt met je kop op tv.'

Ambities in het buitenland?

MG: 'Ik vind het zó goed wat we doen, dat verdient ook ergens anders gezien te worden. We hebben een paar keer in Duitsland opgetreden, dan staan er zeshonderd Duitsers te juichen. In België vonden ze ons ook fantastisch. Dus we hebben internationaal genoeg te doen.'

MR: 'We hebben helaas geen bureau waar mensen fulltime bezig zijn met marketing en contacten onderhouden. Wat dat betreft moeten wij roeien met de riemen die we hebben.'

MG: 'Maar je merkt wel dat de cirkel steeds groter wordt. Steeds meer mensen zien ons, en we worden steeds vaker teruggevraagd.'

Wie krijgt welke solo's?

JW: 'Soms hoor je een nummer en dan voel je al: hier moet een tenor zingen. Van onze drie tenoren zingt Marcel misschien iets klassieker dan Jeroen, die van nature meer een dertigerjaren-klank heeft. Jan-Willem heeft nog iets meer hoogte. Of je kiest toch voor Mattijs, die heel makkelijk switcht tussen bepaalde stijlen. Eigenlijk zou je zo'n vraag moeten stellen aan onze begeleiders, die volgens mij hun

arrangementen altijd wel op iemand toespitsen. Maar onder ons wordt er niet een verdeling gemaakt, zo van: dit zing jij, of: dit wil ik per se zingen.'

MG: 'Laatst hadden we een mooi melancholisch lied en toen hebben we een muntje opgegooid voor wie het mocht opnemen, Jeroen of Marcel.'

MR: 'En ik heb de toss gewonnen. Je had voor de gein twee versies kunnen opnemen, dan krijg je twee totaal verschillende lezingen.'

Vocaal variété

MR: 'Met ons nieuwe programma Pak Aan! willen we nog meer de cabaretse kant op. Misschien gaat een aantal van ons wel een instrument bespelen. We werken samen met Karel de Rooij, bekend als Mini van Mini en Maxi, en choreograaf Hans Minnaert. Onze vorige regisseur Peter Blok heeft hen aangeraden. We gaan met Hans onszelf ook fysiek trainen. Niet ons lijf oppompen door middel van fitness, maar vooral dansbewegingen aanleren, goochelbewegingen, variété, dat soort dingen.'

MG: 'Het moet wel op een natuurlijke manier, dat zal ook zeker gebeuren. Je hebt van die Duitse groepjes die allerlei pasjes instuderen, dat absoluut niet!'

JW: 'Misschien komt er een dansje in, we sluiten het niet uit.'

MR: 'Cabaret is over het algemeen meestal een one man of one woman show. Wij zijn meer op zoek naar de muzikale, vocale kant van cabaret. We noemen het graag variété. En we hopen hiermee ook een andere doelgroep te bereiken, niet alleen mensen die van muziek en zang houden. Cabaretliefhebbers moeten ook maar eens komen kijken.'

Volgende programma's, nieuwe ideeën?

MG: 'Misschien dat we een Nederlandse componist gaan vragen een opera voor ons te schrijven. We hebben al wat oriënterende gesprekken gehad. Maar we moeten goed beseffen wat we daarmee zouden willen. Die liedjesprogramma's zijn makkelijk zelf samen te stellen, maar zo'n opera kost ontzettend veel voorbereidingstijd. Om maar niet te spreken van het geld.'

MR: 'Op dit moment denken we niet verder dan Pak Aan! en FrommerFranz. Eerlijk gezegd weten we niet eens of we daarna doorgaan. Maar we hebben onszelf al meer dan vijf jaar verrast. Zoals Martijn al zei: 'Het lijkt of de cirkel steeds groter wordt'. Het zal me niet verbazen als we over tien jaar nog steeds bestaan. Maar dan zijn we niet meer deze mooie jonge jongens...'

David Bollen

David Bollen, geboren in de rosse buurt van Amsterdam, is repetitor/coach aan het Conservatorium van Amsterdam. David speelt piano onder het motto 'aanval is de beste verdediging'.

Martijn de Graaf Bierbrauwer

Martijn de Graaf Bierbrauwer speelde in diverse popbands. Nu zingt hij bas bij Cappella Amsterdam en het Nederlands Kamerkoor. Als MGB niet zingt, hakt hij bomen om in Friesland.